

DOCTRINA ANTITRINITARĂ IEHOVISTĂ

Biserica Ortodoxă s-a confruntat în decursul istoriei cu prozelitismul protestant și neoprotestant și s-a văzut nevoită să acționeze în aceste sens. Toate aceste mișcări au explodat amplu în partea occidentală a Europei, după cum s-a constatat, iar curentele acestora au fost văzute precum o trezire a credinței, o reîntoarcere la religiozitate. Consecințele fiecărui curent doctrinar, având caracter creștin, apărut de-a lungul timpului, s-au răsfrânt în toate mediile, atât religioase, cât și profane și este ușor de observat faptul că ele și-au exercitat influența într-un mod foarte alert, ca rezultat al întrebărilor pe care unii (următorii lideri ai sectelor respective, conducători etc.) și le-au pus, negăsind răspunsul corespunzător, sau ca rezultat al necesității de exercitare a vreunei puteri anume asupra a ceva sau cineva.

Dintre noile confesiuni apărute, cu un rol prozelitist deosebit, atât în străinătate cât și în țară, se evidențiază „**Martorii lui Iehova**”, ce a fost înființată de **Carol Taze Russel (1852-1916)**. Despre acest fondator, Arhiepiscopul Grigorie Leu Botoșăneanul afirmă că era un om a cărui întreagă viață este absolut străină de orice cultură teologică, de unde deducem că încă de la fondarea asociației lor, nu putea să existe un fundament bine stabilit pentru ei, drept care în această confesiune s-a ajuns la acumularea tuturor greșelilor doctrinare din celelalte secte aparute până atunci, ba chiar au fost preluate și cele ulterioare¹. Totodată, pentru a exemplifica acest caracter de confesiune cu învățături eronate, este de amintit faptul că atunci când Russel face o traducere a Bibliei, este dat în judecată pentru modificarea sensurilor la majoritatea textelor fundamentale, iar drept urmare s-a constatat faptul că acesta nu avea câtuși de puțin

¹ Arhiepiscopul Grigorie Leu Botoșăneanu, *Confesiuni și secte*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1929, p. 110

cunoștințe de limba greacă. Se pare că această confesiune, indiferent de eșecurile pe care le-a acumulat în decursul istoriei sale, nu se lasă mai prejos decât celelalte secte, ci își continuă activitatea cu foarte mare râvnă. În acest sens, nu putem să ometem faptul că liderii acestei confesiuni s-au luptat din greu până au obținut în luna iunie 2003, prin ordinul Ministerului Culturii și Cultelor din România, recunoașterea statutului de organizare și funcționare ca organizație religioasă.² De aici vedem încă o dată râvna pentru a acapara spații de lucru în cât mai multe teritorii. Acest lucru a permis organizației Martorilor să își desfășoare o activitate prozelitistă deosebită, acum și în România.

- **Dogma Sfintei Treimi în ortodoxie – Dumnezeu este iubire**

Dacă ar fi să punem în balanță erezia și secta, am observa că acestea două sunt de fapt același lucru. Erezia reprezintă un fenomen teologic și bisericesc ca rezultat al neputinței sau nevoinței de a îmbrățișa expresia deplină a adevărului, prin faptul că din întregul adevăr se va lua o singură parte și va fi considerată la rândul ei ca întreg adevărul. Aceste fenomene eretice sau sectare sunt semnalate chiar de Mântuitorul Hristos când îi avertizează pe ucenici de apariția prorocilor mincinoși, profeți ce vor avea puteri mari (*Matei 24, 24*)³.

Biserica Ortodoxă și-a formulat dogmele cu privire la Sfânta Treime în timpul Sinoadelor Ecumenice, iar aceste formulări au apărut ca necesitate de răspuns la anumite erezii a vremurilor respective.

Prima erezie în acest sens a fost cea ariană, formulată de Arie, preot din Alexandria și conform căreia Mântuitorul Iisus Hristos era subordonat Tatălui și Sfântului Duh, ba mai mult decât atât Fiul era considerat o creatură a Tatălui. Într-o astfel de situație Biserica a fost nevoită să formuleze dogma cu privire atât la dumnezeirea Fiului, cât și la egalitatea Acestuia cu Tatăl.

² Asist. Drd. Radu Mureșan, *Martorii lui Iehova pe calea instituționalizării. Problema adaptării unui discurs sectar*, în Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă, Universitatea București, 2004, p. 555

³ *Biserica și sectele*, București, 1992, p.18

➤ **Păreră sectei despre Sfânta Treime în general**

Preluând modul de formulare a dogmelor cu profund caracter antitrinitar, martorii lui Iehova au răstalmăcit adevărurile despre Sfânta Treime, astfel încât rezultatul nu mai ajunge la un Dumnezeu întreit în Persoane, ci la un Dumnezeu unipersonal.

Iehoviștii omit un atribut cu care Dumnezeu se definește: **Dumnezeu este Iubire**; iar iubirea nu poate să se realizeze în singularitate așa cum se afirmă în multe religii precum cea iudaică, sau în crezul religiei musulmane, pentru că în acest caz iubirea s-ar realiza într-un mod narcisist. Tocmai aceasta este frumusețea pe care creștinismul o deține.

Iubirea presupune cel puțin două *eu-ri* care se iubesc, sau un *eu* care iubește și unul asupra căruia se răsfrânge iubirea, iar cel ce o primește e conștient de ea. Din acest fapt real, deducem o relație de reciprocitate. Prin urmare nu putea să apară o iubire reciprocă între oameni dacă aceasta nu ar fi avut la origini iubirea dintre Persoanele divine, iubire care nu produce persoanele divine ci le presupune⁴.

Mergând pe textul Sfintei Scripturi, Sfânta Treime este foarte ușor de identificat din mai multe contexte și foarte clar mai ales în Noul Testament. Spre exemplu, la Buna Vestire se menționează contribuția tuturor celor trei Persoane din Sfânta Treime în actul zămislirii: „*Duhul Sfânt Se va pogorî peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri; pentru aceea și Sfântul care Se va naște din tine, Fiul lui Dumnezeu se va chema.*” (Luca 1, 35). Un alt exemplu al împreună lucrării și coexistenței Persoanelor Sfintei Treimi într-o iubire se evidențiază în Sfânta Scriptură în momentul botezului Mântuitorului Hristos. Atunci Duhul Sfânt s-a coborât în chip ca de porumbel, iar Dumnezeu Tatăl a rostit binecunoscutele cuvinte: „*Acesta este Fiul Meu cel iubit întru Care am binevoit*” (Matei 3, 17). De asemenea, martorii omit inclusiv textul din Evanghelia după Ioan, în care se afirmă clar că Hristos se numea pe Sine deopotrivă cu Dumnezeu: „*Deci pentru aceasta căutau mai mult iudeii să-L omoare, nu numai pentru că dezlega sâmbăta, ci și pentru că zicea că Dumnezeu este Tatăl Său, făcându-Se pe Sine deopotrivă cu Dumnezeu*”(Ioan 5, 18).

⁴ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă pentru institutele teologice*, vol. I, Ed. IBMBOR, București, 1978, p 282

Iată deci că, spre deosebire de alte texte scripturistice, aici vedem limpede că Iisus se definește ca fiind deopotrivă cu Dumnezeu, adică Dumnezeu adevărat, această realitate nu mai poate fi decât forțat interpretată spre a fi combătută și aceasta ca rezultat al subiectivității⁵.

1. Iahve – raportul dintre Dumnezeu Tatăl și Dumnezeu Fiul în doctrina iehovistă

Martorii lui Iehova, susțin existența unui singur Dumnezeu, însă nu admit posibilitatea că Acesta este întreit în Persoane tocmai din neputința sau încăpățânarea de a observa iubirea interpersonală a Persoanelor divine.

Așadar „**Studenții în Biblie**”, cum erau numiți la nașterea organizației, omit această realitate a iubirii dintru început și caută să răstălmăcească cuvintele Scripturii, și mai mult decât atât chiar le modifică topica în traduceri pe care le utilizează, tocmai pentru a se fundamenta pe ceva „clar”.

Cu privire la Mântuitorul Hristos ei au formulat câteva principii de credință, din cele zece pe care le-au alcătuit în total. Această sectă, mărturisește așadar în articolul I că Iisus Hristos este om și Dumnezeu, în articolul III, că Hristos a murit după trup dar a înviat după spirit, fără trup; în articolul IV mărturisesc că Hristos se împărtășește din nemurirea lui Dumnezeu; în articolul V arată mântuirea omenirii prin moarte lui Hristos iar în articolul IX își arată credința că Hristos va veni în lume neobservat, așa cum a și plecat după învierea Sa.⁶

Toate aceste articole sunt puse sub semnul întrebării iar incertitudinea valabilității lor poate fi demonstrată foarte clar după cum urmează. În această ordine de idei, martorii s-au văzut nevoiți să își formuleze „dogmele”, bazându-se pe Scriptura pe care au modificat-o după bunul plac.

➤ Rolul lui Iisus Hristos pe lângă Dumnezeu Tatăl în doctrina iehovistă

⁵ Pr. Ilie Macar, *Adevărul învierii și cei care i se împotrivesc*, Ed. AXA, Botoșani, 2003, p. 222

⁶ Arh. Grigorie Leu Botoșăneanu, *op.cit.*, p. 118-119

Persoana Mântuitorului Hristos a creat în rândul „studentilor în biblie” teoria conform căreia Iisus Hristos înainte de întrupare ar fi fost îngerul Mihail, iar atunci când El a venit pe pământ a fost dezbrăcat de natura Sa angelică și s-a făcut simplu om. Ei nu îl consideră pe Hristos principalul Mântuitor, ci acesta este un subordonat al lui Iahve, singurul care are puterea să mântuiască⁷. Această formulare este în primul rând lipsită de oricare raționament, deoarece în întreaga învățătură de credință, fie ea ortodoxă, catolică sau din altă confesiune, nu s-a mai întâlnit schimbarea personalității cuiva dintr-o stare în alta și odată cu aceasta și cea a identității respectivului la care se referă, în cazul nostru, Îngerul Mihail devine Iisus Hristos.

În Facere capitolul I, Mântuitorul Hristos este văzut de martori precum un „asociat” al lui Iahve, însă în realitate afirmațiile lor nu se bazează pe ceva concret. De asemenea, ei modifică vizibil textul de la (Matei 28, 19-20): „în numele lui Iehova, ca Dumnezeu Atotputernic, a lui Iisus ca Mesia...etc.” Din Acest text deosebim că atotputernicia este atribuită doar lui Dumnezeu Tatăl iar Iisus ca Mesia din nou are această calitate de mesager, sau asociat al divinității⁸.

În ceea ce privește persoana Mântuitorului Hristos ca Fiu al Lui Dumnezeu, ei se exprimă într-un mod destul de vizibil în favoarea faptului că Iisus nu ar fi fost Dumnezeu deopotrivă cu Tatăl. Ei spun doar că El a avut o poziție înaltă în ceruri, nu cea mai înaltă. De asemenea ei Îl arată foarte clar ca fiind o creatură înaintea tuturor celorlalte.⁹ Bineînțeles că această teorie este falsă, pentru că dacă citim textul original, corect al prologului iohanic observăm împreună dumnezeirea Cuvântului, adică a lui Iisus Hristos cu Tatăl. Tocmai de aceea martorii s-au văzut nevoiți să modifice acest text după bunul plac, spre a fundamenta teoria lor.

➤ Logosul în concepția martorilor

Conform textului din Evanghelia după Ioan capitolul I, versetul 1, traducerea corectă a textului iohanic este următoarea: *La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul.* Acest text, este interpretat de martori ca fiind

⁷ Fritz Ridenour, *De fapt care este diferența?*, Ed. Gute Botschaft Verlag, Germany, 1991, p. 102

⁸ Pr. Dr. David Pestroiu, *Ortodoxia în fața prozelitismului „Martorilor lui Iehova”*, Ed. Insei Print, 2005, p. 61

⁹ *Tu poți trăi pentru totdeauna în paradis*, Ed. Watchtower Bible and Society of New York, Brooklyn, New York, 1990, p 58

unul subordinaționist, însă nu referindu-se la el în forma arătată mai sus, ci în forme precum: *Cuvântul era un Dumnezeu*, sau *Cuvântul (Logosul) era divin*, *Cuvântul era un Dumnezeu*. Bineînțeles, traducerea iehovistă nu este una tocmai corectă, pentru că nu poate fi justificat cum un substantiv propriu precum „*ἰσος*”, în cazul de față a fost transformat în substantiv comun cu articol nehotărât¹⁰. Ei explică această traducere forțată și fără justificare, „*un Dumnezeu*”, afirmând faptul că Logosul, datorită poziției sale superioare pe care o avea între celelalte creaturi ale lui Iehova, i se dă această numire de „*dumnezeu*” dar cu înțeles de „*putere*” și nicidecum „*dumnezeire*” în toată puterea cuvântului¹¹.

2. Dumnezeirea în trup a Mântuitorului Hristos

➤ Iisus Hristos Dumnezeu din veșnicie a sălășluit între oameni

Teologii iehoviști plecând de la prologul ioaneic prin care încearcă să demonstreze nefondat subordonarea Fiului, nu se opresc aici și ajung să dea și alte argumente prin care să demonstreze subordonarea Fiului față de Tatăl încă dinaintea de întruparea lui Iisus Hristos. În acest sens ei invocă prima parte a textului din Evanghelia după Ioan capitolul 1, versetul 18: „*Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată*”, însă Iisus a fost văzut de către oameni. Iar în (Ioan 1, 14) ni se spune: „*Și Cuvântul S-a făcut trup și S-a sălășluit între noi*”. Cum deci, ar putea Fiul să facă parte din Dumnezeu Atotputernicul? sau mai bine spus de aici deduc ei, faptul că Hristos dacă a fost văzut înseamnă că nu este el Dumnezeu cel Atotputernic.¹² Însă aceste păreri nu pot fi adevărate, deoarece conform textului chenotic de la Filipeni capitolul 2 se spune foarte clar: „*Dumnezeu fiind în chip, nu a socotit știrbire a fi întocmai cu Dumnezeu, ci S-a deșertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor, și la înfățișare aflându-Se ca un om*. Prin urmare, Însuși Dumnezeu Cuvântul s-a întrupat și nu Cuvântul creatura lui Dumnezeu.

¹⁰ Pr. Dr. David Pestroiu, *op. cit.*, p. 69

¹¹ ****Ce ne învăța în realitate biblia*, Ed. Watchtower Bible and Society of New York, Italia, 2005, p. 202

¹² *Ibidem.*, p 203

Poziția clară a iehoviștilor precum că Iisus Hristos a început să își facă folositoare venirea pe pământ după ce s-a botezat, adică, spun ei după vârsta de 29 de ani, iarăși este o concepție greșită, fiindcă însăși întruparea Fiului lui Dumnezeu este ceva inedit. Hristos prin asumarea trupului îi dăruiește omului cea mai înaltă valoare. Tocmai de aceea creștinismul ortodox în special, dă valoare trupului și sufletului; nu doar pătimirile Mântuitorului pe Cruce, iar apoi învierea Sa și înălțarea au fost hotărâtoare pentru mântuirea omului, ci toate acestea sunt precedate de întrupare, prin care se pune începutul perceptibil al operei de răscumparare.¹³

➤ Iisus Hristos după înviere

Problema învierii cu trupul a Mântuitorului Hristos a creat de asemenea idei fără fundament în concepțiile martorilor. De fapt, spun ei, că trupul lui Hristos ar fi avut parte de o stare de descompunere, o trecere de la starea solidă la cea gazoasă.

Nu se poate vorbi despre o stare gazoasă a Mântuitorului ci de un trup spiritualizat, pentru că atunci când Hristos se arată apostolilor îl asigură pe Toma că El nu este o nălucă și pentru a demonstra acest fapt manâncă pește fript și fagure în fața tuturor ucenicilor (*Luca 24, 42-43*)¹⁴. Dacă nu ar exista învierea cu trupul, ci doar cu duhul la Mântuitorul Hristos nu am mai putea vorbi nici de restabilirea trupurilor oamenilor. Trupul Său înviat arată trăsăturile trupului nostru după înviere, trăsături ale protopărinților în rai și cu toate că El poate să se facă nerecunoscut (*Ioan 21, 4*): „*Iar făcându-se dimineață Iisus a stat la țârm; și ucenicii nu au știut că este Iisus*”; poate să pătrundă prin ușile încuiate (*Ioan 20, 19*)etc, totuși El rămâne sălășluind întotdeauna în propriul Său trup omenesc dar spiritualizat (*Luca 24, 39-40*): *Vedeți mâinile Mele și picioarele Mele că Eu Însumi sunt; pipăiți-Mă și vedeți că trupul nu are carne și oase, precum Mă vedeți pe Mine că am. Și zicând acestea le-a arătat mâinile și picioarele Sale.*¹⁵

¹³ Jean-Claude Larchet, *Semnificația trupului în Ortodoxie*, trad. de Monahia Antonia, Ed. Basilica, p.55

¹⁴ Pr. Dr. David Pestroiu, *op. cit.*, p. 72

¹⁵ Jean-Claude Larchet, *op. cit.*, p. 60

- **Duhul Sfânt – energie divină sau Dumnezeu adevărat?**

Învățătura iehovistă despre Duhul Sfânt nu este nici pe departe una care să confirme credința în existența personală a Acestuia, ci Dumnezeu Duhul Sfânt este definit de martori ca fiind o energie divină impersonală. Martorii socotesc Duhul Sfânt a fi o energie a Tatălui care vine în folosul oamenilor spre ajutor atunci când este nevoie¹⁶.

În contextele actuale, doctrina iehovistă afirmă că spiritul (Duhul Sfânt) care l-a ajutat pe Iisus omul să facă miracole, ne ajută și pe noi astăzi să învingem înclinațiile incorecte. Spun ei, că acest spirit este prezent în milioane de oameni și el este activat de Iehova spre a crea pacea în virtutea iubirii. De aici vedem clar caracterul impersonal al Duhului Sfânt în cadrul sectei¹⁷.

În concepția adepților acestei secte, Duhul Sfânt nu participă la comuniune cu celelalte două Persoane. Bineînțeles că în favoarea acestei păreri ei aduc și anumite texte scripturistice cum ar fi *Judecători 14, 6* unde se justifică puterea lui Samson ca fiind dată prin puterea Duhului Domnului ș.a. Însă, dovada clară a existenței Sale personale o avem chiar atunci când vorbim despre păcate împotriva Duhului Sfânt (cf. *Marcu 3, 29*) *Dar cine va huli împotriva Duhului Sfânt nu are iertare în veac, ci este vinovat de osânda veșnică*. Răspunsul lor la acest text este că acest verset face referire la „acțiunile deliberate întreprinse împotriva scopurilor lui Iahve”¹⁸.

Totodată, prezența personală a Duhului Sfânt este semnalată chiar de Mântuitorul Hristos, atunci când spune că El de la Tatăl poruncește și de Acesta este trimis, pentru mărturisirea lui Dumnezeu și călăuzire, El fiind Duhul Adevărului *Dar Mângâietorul, Duhul Sfânt, pe Care-L va trimite Tatăl, în numele Meu, Acela vă va învăța toate și vă va aduce aminte despre toate cele ce v-am spus Eu (Ioan 14, 26)*.

¹⁶ Pr. Dr. Gheorghe Petraru, *Secte neoprotestante și noi mișcări religioase în România*, Ed. Universitaria, Craiova, 2006, p. 209

¹⁷ *Biblia, Cuvântul lui Dumnezeu sau al oamenilor?*, Ed. Watchtower Bible and Society of New York, Brooklyn, New York, 1991, p 182-183

¹⁸ Pr. Dr. David Pestroiu, *op. cit.*, p. 75

- **Iahve – Dumnezeu unipersonal în doctrina martorilor**

Din punerea în balanță a tuturor elementelor de doctrină antitrinitară a Martorilor lui Iehova a rezultat faptul că ei cred într-un Dumnezeu unipersonal sau cel mult se poate vorbi de o dualitate imperfectă și nicidecum de o trinitate. Cu toate că ei neagă Dumnezeirea Fiului, nu Îl pot nega ca Persoană existentă, așa cum fac în cazul Duhului Sfânt deoarece în primul rând realitatea existenței lui Iisus este ușor verificabilă, ba mai mult activitatea Sa pe pământ arată dumnezeirea Sa.

Acest concept de *Treime* este, după părerea lor, inventat cu ocazia Sinodului de la Niceea din 325, când Iisus Hristos este arătat ca Dumnezeu adevărat. Aici este sorgința activității lor, pe care o iau ca pe o responsabilitate, de a restabili cultul Dumnezeului-unic în unica persoană a lui Iahve. Ceea ce ei nu au reușit să își însușească, datorită încercării prea mari de raționalizare, este Dumnezeu în Treime, singurul Dumnezeu¹⁹.

Dogma Sfintei Treimi, este considerată de această sectă ca fiind o mărturisire a unui fals, deoarece ea nu se poate explica rațional. Ceea ce este important de reținut este faptul că diferența pe care trebuie să o facem când vorbim despre această dogmă, e aceea că Dumnezeu nu poate fi cuprins cu mintea omenească și că El este Dumnezeul ordinii chiar dacă noi nu Îl putem percepe în toată măreția Sa.

➤ **Adevăratul Dumnezeu are un nume?**

Cultul numelui lui Dumnezeu, arată că El are un nume unic, folosit de peste 7000 de ori în Sfânta Scriptură și anume *Iahve*.

Prin urmare, în opinia lor singurul Dumnezeu este *Iahve*, pe Care noi îl identificăm cu Dumnezeu Tatăl. Acest nume – *Iehova* – este folosit de iehoviști în toate traducerile bibliilor lor, apeativ despre care afirmă că se afla în Noul Testament, dar pe care copiiștii l-au înlocuit ulterior cu numele „*Domnul*”. Pe acest fapt s-au bazat ei atunci când au introdus în întreaga Sfântă Scriptură de peste 7000 de ori acest

¹⁹ Jean Vernet, *Sectele*, trad. în limba română de Cleopatra Sava, Ed. Meridiane, București, 1996, p. 51

apelativ. Numele de Iahve este numele lui Dumnezeu despre care, spun ei, că Dumnezeu nu s-ar fi lipsit pentru a nu fi chiar El singurul fără nume.

Fiind vorba de formarea unui cult al numelui lui Dumnezeu (Iehova), spre căderea în prăpastia refuzului Sfintei Treimi este foarte ușor de ajuns. Iehova este așadar, Dumnezeu adevărat iar Iisus este doar mântuitor.

Revenind la textul chenetotic, am observat deja ca Hristos a primit „*nume mai presus de orice nume*”. Dată fiind această realitate, numele mai presus de orice nume nu este altul decât cel care i s-ar cuveni lui Dumnezeu, și prin urmare se identifică nefundamentarea afirmației precum că Iisus nu este Dumnezeu deopotrivă cu Tatăl²⁰.

Concluzii

Întreaga revelație divină ne-a ajutat să pătrundem pe cât ne era posibil în ceea ce se cheamă taina dumnezeirii. Într-adevăr acest lucru a fost pe cât ne era posibil, pentru că de multe ori în încercarea de a da explicații unor adevăruri inexplicabile pentru mintea noastră, putem ajunge foarte ușor la raționamente simpliste prin care îngrădim pe Dumnezeu în noi și în alții.

Întreaga Sfântă Scriptură ne vorbește despre un Dumnezeu întreit în Persoane, chiar dacă în Vechiul Testament mai voalat. Probabil acest lucru este făcut de Dumnezeu pentru a accentua în spiritul poporului ales ideea existenței unui singur Dumnezeu și nu accentuează ideea de Trinitate pentru a nu se cădea în triteism. Din nefericire, unii care nu au avut în vedere acest aspect, s-au folosit de orice mijloace pentru a-L despărți pe Dumnezeu, fără a vedea comuniunea iubirii pe care El o împărtășește. În acest caz sunt Martorii lui Iehova, care își mărturisesc credința monoteistă, însă care au înțeles greșit iubirea împărtășită de Dumnezeu, transformându-L într-un Dumnezeu egoist. De asemenea, celelalte teorii precum învierea cu trupul în stare gazoasă a Mântuitorului sau Duhul Sfânt ca energie impersonală sunt niște falsuri care sunt demonstrate de această sectă prin orice mijloace.

²⁰ Pr. Dr. David Pestroiu, *op. cit.*, p. 66-68

De aceea este foarte importantă cunoașterea întregii doctrine a acestei secte periculoase de către toți clericii Bisericii. Altfel, se riscă ruptura dintre cler și credincioși și aceasta tocmai din neputința argumentării pentru susținerea doctrinei ortodoxe sănătoase. Dacă această sectă își creează fundament pentru existența unui Dumnezeu unipersonal și prin urmare a Unuia care dintru început nu a avut cui să împărtășească iubirea, cu siguranță că va crea un mediu neprielnic și între credincioșii care înțeleg iubirea lui Dumnezeu cea adevărată.

De aceea, mișcările sectare în general trebuiesc luate cât mai în serios, iar credincioșii trebuie să știe atitudinea pe care trebuie să o aibă atunci când intră în contact cu astfel de persoane care par să găsească răspunsuri la întrebări pe care cei atrași în cursă probabil nici măcar nu și le-au pus.

De asemenea ei se anunță ca fiind o sectă periculoasă și datorită caracterului apocaliptic pe care îl aplică doctrinei lor, punând accent deosebit pe acest subiect, iar în acest fel maschează ereziile precum cea antitrinitară, atrăgând atenția publicului cu știri de senzație.

BIBLIOGRAFIE

➤ *Biblia sau Sfânta Scriptură*, cu aprobarea Sfântului Sinod, Societatea Biblică interconfesională din România, 1988;

➤ **LARCHET**, Jean-Claude, *Semnificația trupului în Ortodoxie*, trad. de Monahia Antonia, Ed. Basilica a Patriarhiei Române;

➤ **LEU BOTOȘĂNEANU**, Grigorie Arhiereul, *Confesiuni și secte*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1929;

➤ **MACAR**, Pr. Ilie, *Adevărul învierii și cei care i se împotrivesc*, Ed. AXA, Botoșani, 2003;

➤ **MUREȘAN**, Asist. Drd. Radu Mureșan, *Martorii lui Iehova pe calea instituționalizării. Problema adaptării unui discurs sectar*, în *Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă*, Universitatea București, 2004;

➤ **PESTROIU**, Pr. Dr. David, *Ortodoxia în fața prozelitismului „Martorilor lui Iehova”*, Ed. Insei Print, 2005;

➤ **PETRARU**, Pr. Dr. Gheorghe, *Secte neoprotestante și noi mișcări religioase în România*, Ed. Universitaria, Craiova, 2006, p. 209;

➤ **RIDENOUR**, Fritz, *De fapt care este diferența?*, Ed. Gute Botschaft Verlag, Germany, 1991;

➤ **STĂNILOAE**, Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă pentru institutetele teologice*, vol. I, Ed. IBMBOR, București, 1978;

➤ **VERNETTE**, Jean, *Sectele*, trad. în limba română de Cleopatra Sava, Ed. Meridiane, București, 1996;

➤ ****Biserica și sectele*, București, 1992;

➤ ****Tu poți trăi pentru totdeauna în paradis*, Ed. Watchtower Bible and Society of New York, Brooklyn, New York, 1990;

➤ ****Ce ne învata în realitate biblia*, Ed. Watchtower Bible and Society of New York, Italia, 2005;

➤ ****Biblia, Cuvântul lui Dumnezeu sau al oamenilor?*, Ed. Watchtower Bible and Society of New York, Brooklyn, New York, 1991, p 182-183.

Pr. Ic. Stavr. **FLORIN GHEORGHE SFARGHIE**,
Parohia *Sfântul Mare Mucenic Gheorghe*, Loc. Cuiejdii, Jud. Neamț